

Arkeologisk utredning etapp 2

Byn vid Odens sjö

inför planerat anläggande av bostadsområde och golfbana

*Barnarps socken i Jönköpings kommun
Jönköpings län*

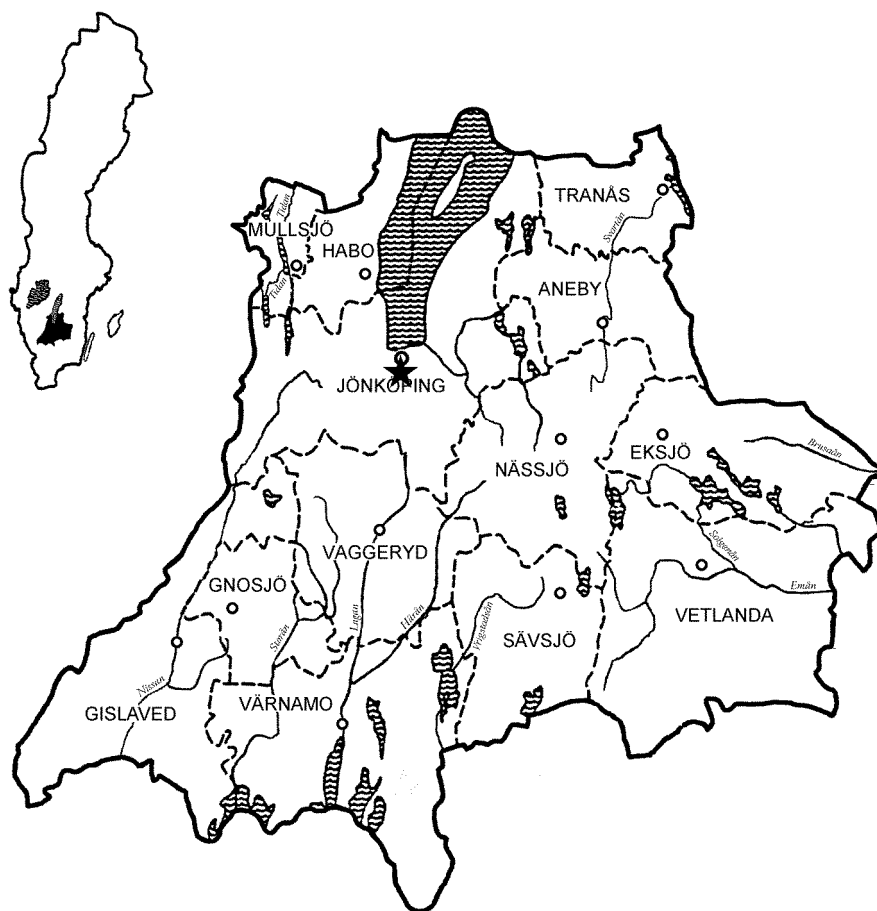

Arkeologisk utredning etapp 2

Byn vid Odens sjö

inför planerat anläggande av bostadsområde och golfbana

*Barnarps socken i Jönköpings kommun
Jönköpings län*

Rapport, foto och ritningar: Jan Borg & Claes B Pettersson
 Grafisk design: Anna Stålhammar
 Tryckning och distribution: Marita Tidblom

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
 Tel: 036-30 18 00
 E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd: Ur allmänt kartmaterial från Lantmäteriet. Medgivande 94.0133

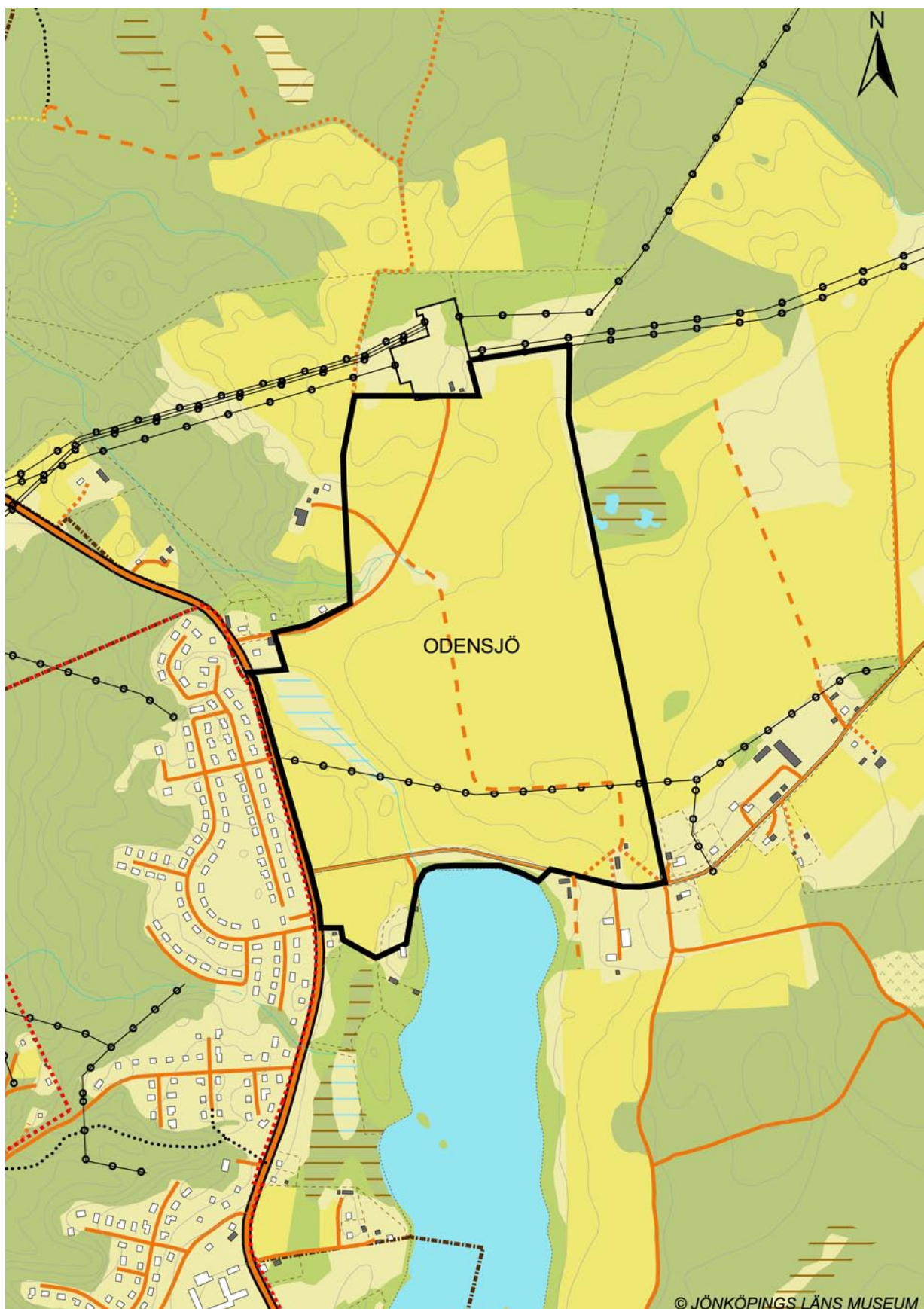
© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2006

Innehåll

Inledning.....	5
Målsättning och metod	5
Topografi.....	5
Tidigare undersökningar.....	8
Fornlämnings- och kulturmiljö	9
Resultat.....	10
Stenålder.....	10
Brons- och järnålder.....	11
Boplatser.....	11
Gravar	12
Odensjö bytomt	13
Bakgrund.....	13
Genomförande - schaktning inom den forna bytomten ..	14
Resultat - Vad representerar de funna anläggningarna.....	15
Tolkning.....	16
Lämningarnas status i dagsläget	18
Sammanfattning och potential	21
Åtgärdsförslag - skydd eller vidare undersökning	23
Administrativa uppgifter.....	28
Referenser.....	29
Tryckta källor.....	29
Otryckta källor.....	31
Arkiv.....	31
Kartunderlag.....	31
Figurförteckning.....	32

Bilagor

- Bilaga 1. Anläggningstabell
- Bilaga 2. Karta över bytomten och de två boplatsområdena
- Bilaga 3. Detaljkarta över bytomten och östra boplatsområdet

FIGUR 1. Utdrag ur digitala fastighetskartan med utredningsområdet markerat. Skala 1:10 000.

Inledning

Enligt länsstyrelsens beslut har Jönköpings läns museum utfört en arkeologisk utredning etapp 2 (AU2) inom norra delen av Odensjö gård i Barnarps socken, Jönköpings kommun. Utredningen omfattar ett nästan 48 ha stort område som till största delen utgörs av åker- eller betesmark. Anledningen till utredningen är planer på att dels bygga ett nytt bostadsområde och dels anlägga en golfbana inom området. Arbetet i fält utfördes under september månad 2005.

Uppdragsgivare är Ingemar Wareborn. Rapporten har skrivits i samarbete av Jan Borg och Claes B Pettersson. Avsnitten rörande bytomten har skrivits av Pettersson.

Fält- och rapportansvarig är Jan Borg, antikvarie vid Jönköpings läns museum.

Målsättning och metod

Syftet med den arkeologiska utredningen etapp 2 är att fastställa förekomsten av fasta fornlämningar och kulturlämningar inom utredningsområdet.

Tre arbetsmetoder har använts i fält: plöjning, sökschaktning och grävning av provgröpar vars material sällats.

Stora områden bedömdes kunna innehålla boplatser från stenålder och den vanligaste indikationen på sådana boplatser är flinta. Inventeringar av nyplöjda åkrar har tidigare visat sig vara ett effektivt sätt att lokalisera stenåldersboplatser. Och därför plöjdes ett område i hopp om att det skulle kunna ersätta sällningen som är avsevärt mer tids- och arbetskrävande. Alla områden ansågs dock inte som lämpliga att plöja så inom vissa områden har provrutor grävts.

Flertalet av de lägen som bedömdes kunna innehålla boplatser från brons-, järn- eller medeltid utreddes genom sökschaktsgrävning. Av de påträffade anläggningarna grävdes ett urval för att konstatera att de verkligen är förhistoriska spår men även för att kunna bedömma deras nuvarande skick, dvs hur mycket av dem som finns kvar. De anläggningar som undersöktes dokumenterades på ritfilm.

All inmätning har skett digitalt med GPS.

Topografi

Det aktuella exploateringsområdet ligger inom fastigheten Odensjö 7:7 och är beläget ca 7 km söder om Jönköping, se fig 1. Större delen av området omfattar ytor som ligger mellan ca 216 och 230 möh. Det nu aktuella, norra delområdet, norr om väg 845 utgörs av ett böljande åkerlandskap. Ytan består i dagsläget av öppen mark som huvudsakligen används som åker- eller betesmark.

Söder om utredningsområdet sträcker sig Barnarpasjön, i äldre

dokument kallad Odensjö, i nord-sydlig riktning. Nivåskillnaderna runt sjön uppvisar stor variation med såväl branta som flacka partier mellan åkermarken och sjön. Runt sjön växer främst blandad lövskog.

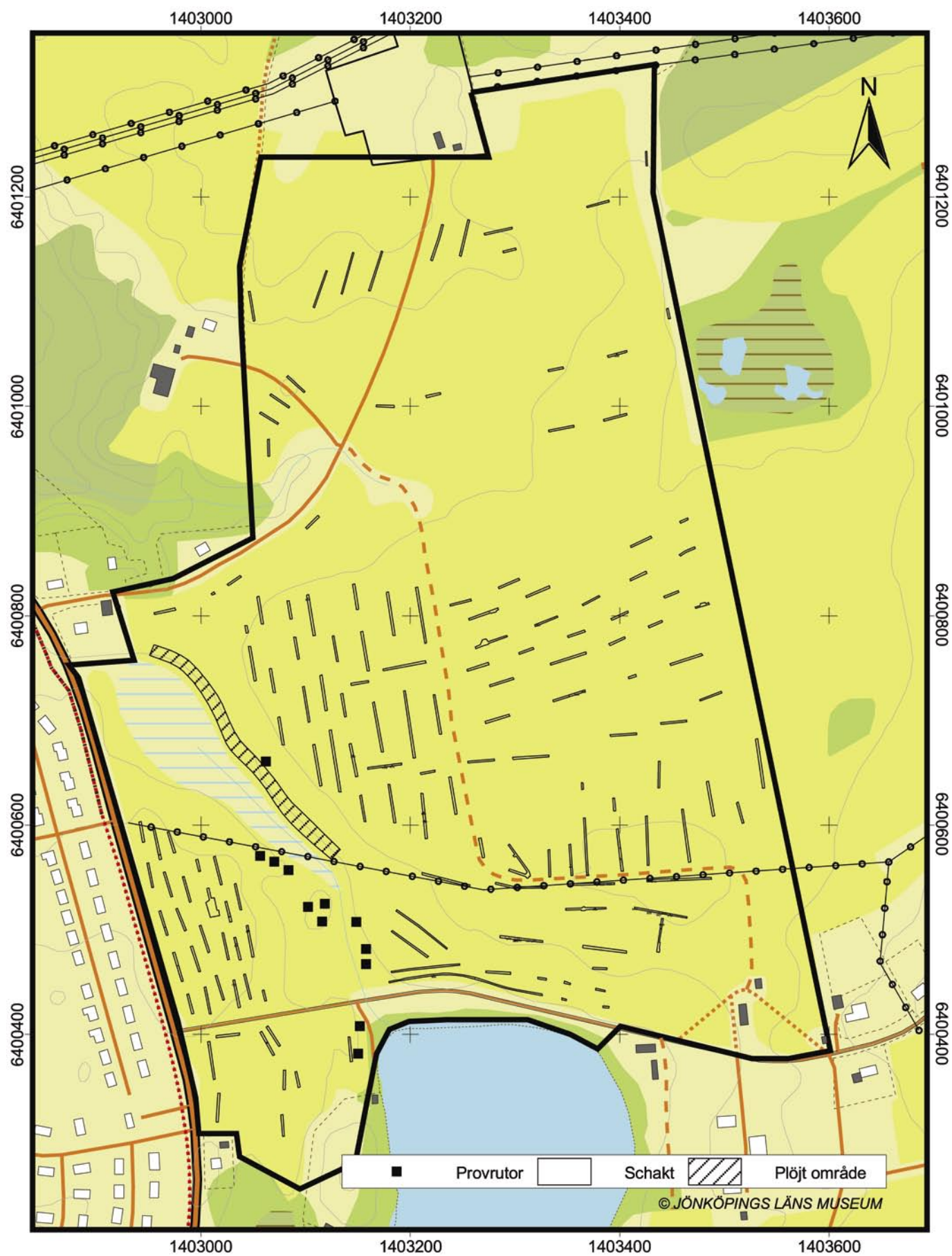
Öster om området finns Hultamossen och Slättmossen samt ett antal mindre mossar och våtmarker. Förmodligen har Barnarpasjön med intilliggande mossar och vattendrag haft stor betydelse och varit grunden för människors liv, bosättning och försörjning i området under förhistorisk tid och framåt (Hylén 2005, 7).

Under 1840-talet sänktes Barnarpasjön (Olsson 2004, 11), vilket måste tas med i beräkningarna då man ser till de äldre perioderna. Sänkningen förefaller haft störst inverkan på sjöns västra sida där stranden är något flackare än i norr och i öst. Sänkningen av sjön har också påverkat avrinningsområdet, d v s det vattendrag som löper genom utredningsområdet.

Berggrunden i området består av yngre ögonförande granit (SGU 1989a) vilken täcks av ett lager sand och grus som delvis ligger under lera (SGU 1989b).

FIGUR 2. Flygfoto över utredningsområdet innan arbetet påbörjades. Foto från norr.

FIGUR 3. Schaktplan, skala 1:5 000.

Tidigare undersökningar

Utredningen har föregåtts av en studie av själva Odensjö gård vars resultat publicerats i en byggnadsvårdsrapport (Olsson 2004) samt en arkeologisk utredning etapp 1 (Hylén 2005).

Den sistnämnda berörde en större yta än den nu aktuella. Hyléns arbete innefattade kart- och arkivstudie samt fältinventering och resultaten ligger till grund för denna etapp 2. Vissa kapitell återfinns i både denna och föregående rapport och texten i dessa är till största delen densamma och skriven av Hylén. Vissa ändringar har gjorts i texten eftersom förutsättningarna har förändrats i och med utredningarna och att utredningsområdena skiljer sig åt.

Sett till hela Barnarps socken så har de flesta arkeologiska insatserna koncentrerats till området kring Torsviks industriområde. Inom industriområdet har ett flertal arkeologiska utredningar och undersökningar utförts. År 1991 till 1993 gjordes undersökningar inför den nya dragningen av E4:an förbi Stigamo/Hyltena. Då undersöktes bland annat ett röse, Lusse rör (RAÄ 32), samt en kvadratisk stensättning (RAÄ 132) (Vestbö 1992; Jansson, Lagerås & Nordström 1995). Ingen av fornlämningarna innehöll någon påvisbar begraving. I röset grävdes det fram några flintavslag. I den kvadratiske stensättningen påträffades ett större krossat lerkärl och järnslag under stenpackningen. Anläggningen har inte daterats men hör troligen till äldre eller mellersta järnåldern. Under åren 1993 till 1994 inför byggandet av en ny industriväg inom Torsviksområdet, framkom en järnframställningsplats i form av en blästerugn (RAÄ 147) (Vestbö 1994; Jansson 1994). Dateringen på ugnen blev genom ¹⁴C-metoden romersk järnålder (85 e Kr–390 e Kr). Ugnen låg 450 meter söder om gravfältet RAÄ 22.

Under de senaste åren har ytterligare ett antal utredningar gjorts inför utvidgningen av Torsviks industriområde (Engman 2000a och 2000c; Engman & Gustafsson 2000; Häggström 2002; Nordman 1999; Nordström 1995; Skanser 2003). De berörda fornlämningarna utgörs bland annat av härdar (RAÄ 148 m fl), gravar, samt kolbottnar och kojlämningar (RAÄ 141, 142 m fl).

Boplatslämningar i form av härdar och stolphål har påträffats vid några undersökningar. Vid en slutundersökning, 200 meter väster om RAÄ 22, framschaktades stolphål och en härd. Vidare påträffades 43 kolbottnar och två kolarkojgrunder vid samma undersökning (Engman & Gustafsson 2000).

Under 2000 och 2001 genomfördes en slutundersökning av en nyupptäckt fornlämning (saknar RAÄ nr). Lämningarna bestod av stolphål och fyra ofyllda stensättningar (Gustafsson 2001).

Hösten 2002 utfördes en förundersökning av RAÄ 22. Under våren 2003 utfördes slutundersökningen av gravfältet som visade sig bestå av i första hand domarringar som daterades till ca 200–600 e Kr. Utöver gravarna hittades även brandlager med djurben i från

vikingatiden (Nordström rapportmanus).

Inom fastigheten Källarp 2:1 har flera arkeologiska utredningar utförts. År 1998 genomfördes den första utredningen i samband med en utvidgning av en bergtäkt (Engman 1998, 1999 och 2000b). Fornlämning 149 och 150 undersöktes år 2000. Undersökningarna berörde en järnframställningsplats, fossil åkermark och härdar. Järnframställningsplatsen bestod av en blästerugn, slaggvarp samt en fällsten. Dateringarna visar att ugnen varit i bruk kring Kristi födelse och århundradena därefter. Fem härdar påträffades, av vilka tre har daterats till 500 f Kr–400 e Kr. Den fossila åkermarken har utnyttjats främst under medeltid och historisk tid (Eriksson 2003).

År 2002 var området åter aktuellt inför en utvidgning av matjordshantering. Under utredningen karterades cirka 20 röjningsrösen och en stensatt terrassering (Ytterberg 2002).

Vid en schaktövervakning hösten 2000, inför en vattenledningsdragning mellan Torsvik och Taberg, berördes en järnframställningsugn (Haltiner Nordström 2001).

Vid den senaste större undersökningen i socknen grävdes ett långhus i Läsäng. Huset som ligger ca 2,5 km sydväst om utredningsområdet är nästan 20 meter långt och består av åtta bockpar. Det är ännu inte daterat, men troligtvis härstammar det från äldre järnålder (Wennerberg rapportmanus).

Fornlämnings- och kulturmiljö

Enligt uppgifter i Fornminnesregistret finns sedan tidigare endast en fornlämning registrerade inom exploateringsområdet. Det är RAÄ 48, en plats med namn och tradition. Enligt uppgift kallas platsen Bastakullen och där ska tidigare stått en linbastu.

Av posterna i registret kan ytterligare en vara från exploateringsområdet då fyndplatsen är något osäker. Det är RAÄ 47. Enligt Fornminnesregistret innehåller posten uppgifter om en lösfynds-samling som utgjordes av fem skafthålsyxor, två slipade flintmejslar, tre spjutspetsar av flinta, en pilspets av flinta samt en bila av rödbrun stenart.

Det finns en redogörelse till Vitterhetsakademien av den på sin tid uppmärksammade hembygdsforskaren Axel Ramm från Näs-sjö som gjorde en undersökning 1883 i det aktuella området. I redogörelsen omnämns fynden som *stensaker funna i åkrarne vid odling* (Ramm 1883).

Övriga poster i närheten berör huvudsakligen senare tidsperioder och utgörs av ytterligare en plats med namn och tradition (RAÄ 120) samt av ett gränsmärke (RAÄ 79). Vidare finns Odensjö gård omnämnd som mangårdsbyggnad med tradition, RAÄ 47 (Olsson 2004).

I nära anslutning, men utanför området för det planerade exploateringsområdet finns dock flera kända och sedan tidigare registrerade

FIGUR 4. Del av området som plöjdes. Foto från norr.

FIGUR 5. Den äldre markhorisonten. Syns som ett mörkare lager långt ner i profilen.

fornlämningar, artefakter, fyndplatser och andra kulturhistoriskt intressanta lämningar. Vid en närmare analys av de förhistoriska lämningarna kan man fastställa att de i huvudsak utgörs av gravar från såväl äldre som yngre järnålder (RAÄ 8, 9, 10 och 16). Undantaget utgörs av en uppgift om ett borttaget röse med hållkista med en förmodad datering till senneolitikum (RAÄ 7). Rösen kan i övrigt genom rumsliga samband med andra fornlämningar även ges en förhållandevis sen datering till järnålder.

Vidare förekommer RAÄ 56 som omfattar ett antal lösfynd av stenartefakter (en välslipad flintyx, en stridsyx, en tunnackig flintyx) samt en bronskam. Den exakta fyndplatsen är endast känd för den välslipade flintyxan och stridsyxan. Även om fyndplatserna för vissa av stenartefakterna är okända, kan de ändå relateras till fastigheten Södergård 1:22. Stenartefakterna pekar främst på aktiviteter från tidig- och mellanneolitikum, medan bronskammen indikerar bronsålder.

Sydväst om exploateringsområdet finns dessutom fyra områden med kolbottnar registrerade. Och vid den arkeologiska utredningen etapp 1 påträffades ytterligare åtta kolbottnar fördelade två och två (Hylén 2005, 14).

Resultat

Utredningen i fält kan grovt delas in i tre olika moment då de skiljer sig antingen metodmässigt eller har olika förutsättningar.

Stenålder

Under sökandet efter stenåldersboplatser användes två metoder vid denna utredning, vilket beskrevs i kapitlet *Målsättning och Metod*.

Stenåldersboplatser är oftast strandbundna d v s att de anlagts mycket nära den dåtida stranden. Eftersom Barnarpasjön sänktes på 1840-talet så grävdes provrutorna ca två meter över dagens vattenyta. I en av rutorna, i det sydvästra området söder om vägen, påträffades ett avslag, enligt GAMs definitioner (Andersson, Rex Svensson & Wigfors 1978). Avslaget är av en bergart som inte kunnat identifieras (F nr 1). Utöver avslaget påträffades inget av antikvariskt intresse i rutorna.

Även plöjningen företogs från ca två meter över dagens vattennivå och uppåt. Tre gånger kördes det med plogen längst med sjöns forna utflöde och mellan körningarna förflyttades traktorn ca tre meter för att täcka in ett större område, se fig 4. Ingen flinta påträffades i de plöjda stråken men på tre ställen iakttogs skörbränd sten. Troligtvis kommer den från sönderplöjda härdar längre upp på höjden österut, se nästa kapitel. Således har ingen boplat från stenålder kunnat påvisas inom utredningsområdet

Provrutornas djup och stratigrafi gav en antydning om hur det äldre landskapet sett ut. I den mindre svacka som utgör sjöns utflöde var

matjordslagret på vissa ställen upp till två meter djupt. Anledningen till att så mycket jord eroderat ned dit är med största säkerhet senare tiders storskaliga jordbruk. I en av rutorna kunde ett mörkare lager ses i profilen ca 1,5 meter under dagens marknivå, se fig 5. Lagret tolkades som den äldre marknivån. Om tolkningen stämmer bör det innebära att en större öppen vattenyta existerat norr om sjön, där det idag endast rinner en mindre bäck. Det kan också indikera att ett äldre vadställe inte låg där dagens väg passerar över bäcken. Det bör istället legat något norr ut där ravinens sidor är brantare och en höjning av vattenytan inte påverkar vattendragets bredd i samma omfattning, se fig 6.

Brons- och järnålder

I sökandet efter lämningar från brons- och järnålder schaktades det i de lägen som i första hand bedömdes som lämpliga boplatslägen och där man kunde förvänta sig att gravar en gång anlagts.

Det bör redan nu påpekas att enstaka anläggningar från de olika perioderna är näst intill omöjliga att tidsfästa utan ¹⁴C-dateringar eller fynd som kan dateras typologiskt.

Boplatser

Boplatserna från tidsperioderna är inte strandbundna i samma utsträckning som de äldre varför andra topografiska lägen undersöktes. I sökandet efter dem grävdes det endast sökschakt med grävmaskin. Boplatsspåren som påträffades fördelade sig, grovt sett, inom fyra områden.

På höjden i utredningsområdets sydvästra del, väster om sjöns avrinning, hittades totalt 13 anläggningar av förhistorisk karaktär. Av dessa var åtta härdar, två nedgrävningar och tre bedömdes som stolphål. De är spridda över nästan hela ytan och några tydliga koncentrationer går inte att hitta.

Utöver nämnda anläggningar påträffades ett mindre område där ett tiotal stenar med en uppskattad genomsnittsdiameter till ca 0,8 meter placerat på rad. Det går i detta skede inte att säga något om dess funktion eller ålder. Men en tänkbar hypotes är att stenarna använts till att kliva på om sänkan de ligger i varit sank.

Det andra området med spridda anläggningar ligger på höjden nordöst om sjöns avrinning. Inte heller i detta område går det att tala om några tydliga koncentrationer. Vad som kan konstateras är att fem härdar påträffades relativt samlat men några slutsatser bör inte dras utifrån dem i detta skede. De kan vara samtida och ingå i samma struktur men de behöver inte vara så. De skörbrända stenar som påträffades vid plöjningen kommer med all sannolikhet från anläggningarna i detta område.

De övriga anläggningarna förefaller vara till största delen enasamliggande utan någon uppenbar relation till andra. Ett undantag är de tre anläggningar som ligger i samma schakt. Det rör sig om två

FIGUR 6. De större stenar som kan antyda läget för ett äldre vadställe.

härddar och vad som bedömts som ett stolphål. Men inte heller där går det att dra några långtgående slutsatser.

Tidigare undersökningar i länet visar att ensamliggande härddar allt som oftast visar sig vara anlagda under romersk järnålder. Området kring Barnarp verkar inte vara något undantag. Endast ca 800 meter sydväst om utredningsområdet påträffades spridda härddar som daterades till just romersk järnålder (Borg 2004).

Ytterligare ett område bör nämnas även om det inte bedömts som något av arkeologiskt intresse. Mitt uppe på den centralt liggande höjden påträffades större stenar i två av schakten. Att större stenar grävts ner här tolkades som att ytan använts som stendump, och det har troligtvis skett i senare tid. I ett av schakten där stenarna syntes iaktogs även tre nedgrävningar. De kan mycket väl vara spår efter arbetet med att gräva ner sten.

Slutligen påträffades två områden, i sluttningen och upp på höjden norr om bytomten, med större koncentrationer av boplatslämningar. Då de kan höra samman med bytomtens lämningarna presenteras de i samband med dem.

Gravar

Under schaktningen hittades vad som bedömts vara två gravar. De är placerade på toppen av den höjdrygg som utgör den västra fortsättningen av den ås där de sedan tidigare kända gravarna i området ligger. Ingen av gravarna kunde ses före avbaningen. Då ploglagret avlägsnats framträdde ett avlångt mörkfärgat område med sydvästlig-nordöstlig riktning och måtten 2,05x0,95 meter. Inom mörkfärgningen och något nordöst om den finns totalt 18 stenar i ett annars stenfattigt område. Troligt verkar att de stenar som nu ligger utanför mörkfärgningen flyttats dit i och med plöjning. Anläggningen resnades endast fram i plan och dokumenterades. Inga fynd påträffades under arbetet. Mörkfärgningen storlek antyder att det kan röra sig om en skelettgrav.

Drygt tio meter längre åt nord-nordväst påträffades en oval mörkfärgning, ca 0,6x0,4 meter stor. Vid ytrensningen av anläggningen hittades två brända benfragment. Ett av dem har två parallella skåror i ytan vilket antyder att benbiten varit dekorerad. Gissningvis kommer delen från en benkam som funnits med på gravbålet, se f nr 1: fig 11.

Under nästan hela förhistorien har de båda traditionerna att bränna de döda och begrava dem obrända existerat parallellt, varför det inte ger någon direkt indikation på gravarnas ålder. Till antalet dominerar gravar från järnålder i området och om den dekorerade benbiten verkligen är en del av en kam så talar mycket för att även dessa två gravar är från perioden. Under yngre järnålder gravlades de döda ofta på gravfält. Med tanke på att det finns uppgifter om ett bortodlat gravfält (RAÄ 10) endast några hundra meter bort, borde även dessa två placerats där om de är från perioden. Under

den äldre järnåldern är det dock mycket vanligt med ensamliggande gravar och mindre gravgrupper varför det bör vara den troligaste dateringen. Även placeringen av gravarna högt upp på det öst-väst gående krönet stämmer väl med de andra registrerade gravarna från denna period som finns österut.

Om gravarna ursprungligen haft någon överbyggnad eller markör finns inga uppgifter om, och inte heller kunde några spår efter liknande ses i marken. Överbyggnader av jord har oftast plöjts ut då gravar ligger i vad som blivit åker och stenmarkörer har betraktats som odlingshinder och plockats bort. Alternativt kan större stenar använts som byggmaterial till senare bebyggelse.

Det finns inget som talar emot att det kan finnas fler gravar i närheten. Det bör därför vara ett av de primära målen med en eventuell förundersökning att undersöka hur många gravar som finns i området och avgränsa lämningen.

Vidare bör det påpekas att gravarna ligger mycket oskyddat på krönet. I schaktprofilerna kunde det ses hur erosionen gjort matjordslagret mycket tunt. Med fortsatt odling kommer gravarna försvinna inom en snar framtid. Detta förhållande gör att det bästa bör vara att undersöka och ta bort gravarna innan de helt förstörs och försvinner.

Odensjö bytomt

Bakgrund

Den del av AU2 som beskrivs i det följande inriktas på lämningar inom eller i direkt anslutning till Odensjös forna bytomt.

Byn uppträder första gången i det skriftliga källmaterialet 1394, då en egendom i byn (egentligen en attung) omtalas i ett pantbrev. Omständigheterna i detta dokument antyder dels närvaron av en landbogård underställd en storgård, dels att Odensjö vid detta tillfälle bestått av flera gårdar (Olsson 2004, 5). År 1542 omfattade byn sex frälsehemman och ett skattehemman utifrån uppgifterna i Tvetas härads jordebok (Berglund 1996). Det höga antalet landbohemman i byn kan eventuellt ses som ytterligare en indikation på att en huvudgård tidigare funnits i trakten (Olsson 2004, 5).

Under andra hälften av 1600-talet bildades ett säteri i byn, motsvarande dagens Odensjö gård. På en rågångskarta upprättad 1697 framträder bebyggelsen lokaliserad till Barnarpasjöns norra strand. Bytomten var då uppdelad i två delar med en radbyliknande västlig del längs landsvägen och två gårdar placerade tillsammans längre mot nordost. Möjligen har även den närbelägna Toragården tidigare haft sin plats inne på bytomten (Olsson 2004, 7).

Odensjö by med sina tre gårdar karterades 1783 inför storskiftet. Under de knappt hundra år som förflutit sedan den första kartläggningen hade ytterligare en gård – Lillgård – försvunnit. Nästa omreglering av odlingsmark och bebyggelse genomfördes fyrtio år

FIGUR 7. Den troliga skelettgraven, anl 499.

senare. På den bild av Odensjö som förmedlas av enskifteskartan från 1822 har alla gårdar flyttat ut från den forna bytomten som nu istället ingår i säteriets odlingsjord. I den östra delen av området, motsvarande det tidigare läget för Skattegården och Östergården, uppfördes istället säteriets nya stallar och ekonomilängor – på kartan betecknade som Nya Ladugården. Dessa byggnader ersattes under början av 1900-talet med nya i delvis annat läge.

Under de 180 år som förflutit från enskiftets genomförande fram till dags dato saknas all form av permanent bebyggelse inom de västra och centrala delarna av den forna bytomten.

Genomförande – schaktning inom den forna bytomten

Vid utredningen drogs ett antal sökschakt inom och i direkt anslutning till läget för den forna Odensjö by, se fig 8. Syftet var att lokalisera och i möjligaste mån avgränsa lämningar som kan knytas till de gårdar som varaktigt övergivits i samband med enskiftet 1824 eller tidigare.

Ett längre schakt placerades parallellt med landsvägen, ca 10–15 meter norr om denna. Avsikten var att försöka fånga in samtliga de tre (ev fyra) gårdslägen i byns västra del som är kända från äldre lantmäterikartor. Ett kompletterande öst-västligt långschakt drogs ca 7–8 meter längre norrut i syfte att fånga upp fortsättningen av de påträffade gårdslägena. Sett utifrån anläggningstäthet och fyndfrekvens kom emellertid detta schakt snarast att tangera bebyggelsens norra sida.

Ett mindre antal schakt lades direkt norr om bytomten. De visade sig vara helt tomma på anläggningar och matjorden var påfallande fyndfattig, vilket bör innebära att schakten bara berört äldre odlingsmark. Längre österut kompletterades undersökningen med några kortare schakt i ett förhållandevis låglänt parti, beläget mellan de båda gårdsgupper som syns på lantmäterikartorna. Även här framkom anläggningar av olika slag, både förmodat förhistoriska

FIGUR 8. Bild över området med bytomten. I de två parallella schakten vid allén påträffades lämningar efter tre av gårdarna. Foto från väster.

och sådana som bör kopplas till byns funktionstid. Dessutom visade sig den ursprungliga topografin vara dold av ställvis metertjocka kolluviebildningar av sen datering.

I de schakt som drogs högre upp i sluttningen framkom minst två separata koncentrationer av anläggningar (se bilaga 2 och 3 samt fig 10), bestående av stolphål, rännor och andra nedgrävningar i alven. Sannolikt härstammar dessa lämningar från ett äldre oreglerat skede av den bebyggelse som senare flyttas in på bytomten. Generellt ger dessa båda områden/gårdsplatser ett förhistoriskt intryck, men kan utifrån paralleller vid undersökningar av likartade objekt (se t ex Schmidt Sabo 2001, Söderberg 1997 & Wennerlund 2003) förmodas tillhöra yngre järnålder eller tidig medeltid.

I undersökningsområdets östra del påträffades rester efter de ladugårdar och andra ekonomibyggnader som alltsedan enskiftet räknats till den s k Nya Ladugården. Bland dessa konstruktioner fanns emellertid också anläggningar som kan tillhöra ett äldre bebyggelseskede.

Resultat – Vad representerar de funna anläggningarna?

Enligt det äldre kartmaterialet har AU2-schakten berört hela den västra delen av bytomten, motsvarande Odensjö Västergården, Lillgården och Ödegården. Stämmer hypotesen att även Toragården tidigare (före kartläggning 1697) har varit belägen inom bytomten kan också dess lämningar ha tangerats.

Ett problem är att ingen av de båda äldre kartor som fanns tillgängliga visade de exakta gårdslägena. Inte heller fanns tomtgränser utsatta. Dock bör man utifrån Storskifteskartan (1783) kunna göra sig en rätt god uppfattning om hur bytomten varit disponerad vid detta tillfälle. Tydligt är att Lillgården försvunnit mellan 1697 och storskiftet. Dess forna tomt ligger då istället markerad som åkermark.

FIGUR 9. De anläggningar som tolkats som ugnar, anl 3450. Foto från väster.

Tolkning

De anläggningar som påträffades i bytomtsschaktens västra parti – över en sträcka om knappt 40 meter – bör kunna knytas till Västergården. Här ingår ett utkastlager i sluttningen ner mot Barnarpasjöns utlopp, en terrasskant eller rest av stensyll, en större ugnskonstruktion (se fig 9) som delvis varit ingrävd i en slänt samt en nord-sydligt liggande stock/syllträ. I det norra schaktet tillkom en nedgrävning (möjligen efter en bortgrävd grund) och en eventuellt hålväg. Avgränsningen mot nästa tomt visade sig i form av två grovt sett parallella rännor.

Lillgårdens förmodade läge utmärktes av fragmentariska kullerstensläggningar och hårt fragmenterade lergolv/lager samt en stensyll, synlig i båda schakten.

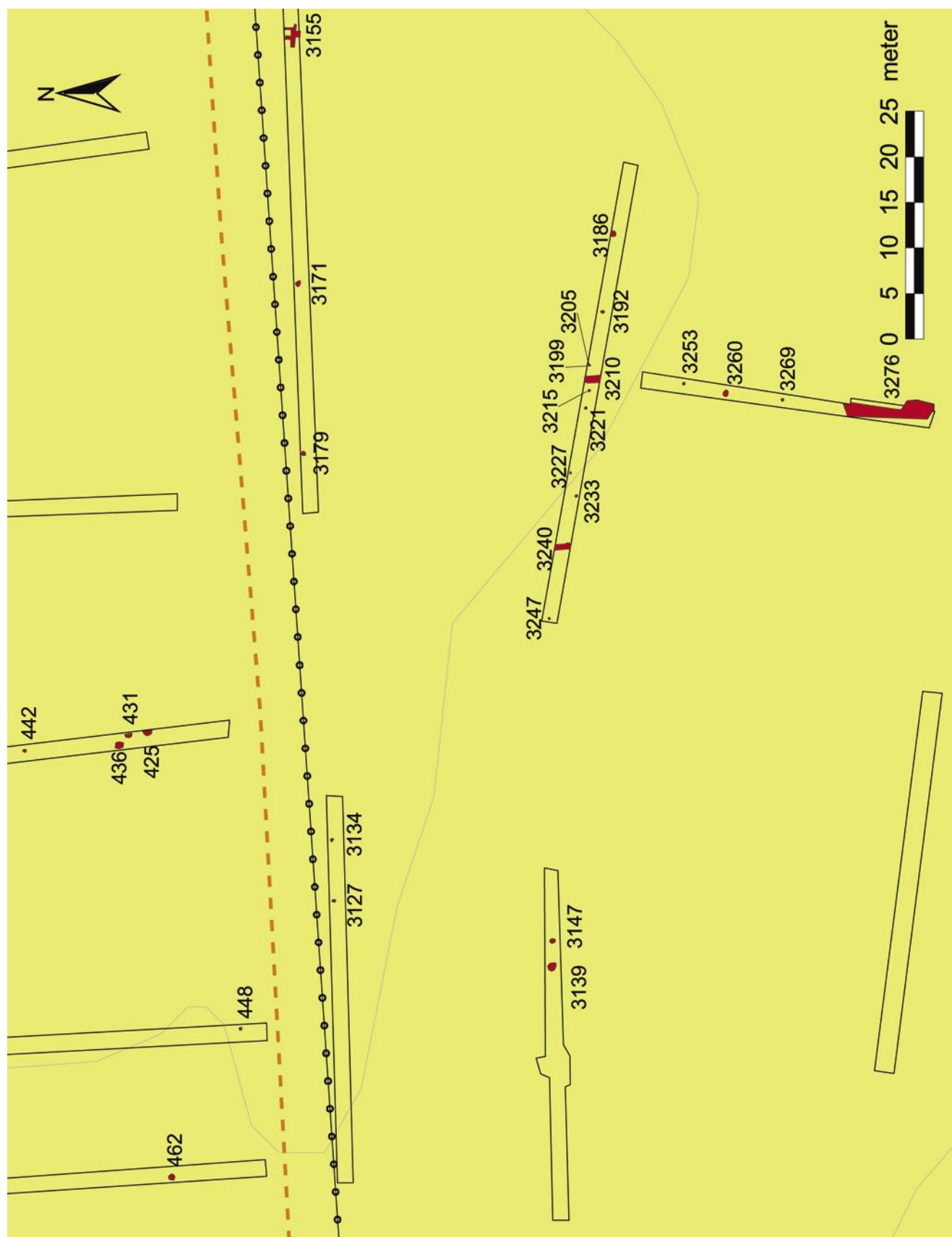
Ödegårdens lämningar var mer svårtolkade, men även här påträffades lergolv och – i södra schaktet – bränt trä på en sträcka av mer än 10 meter, möjligen en syllstock till en öst-västlig byggnad.

Om Toragården verkligen ingått i radbyn kan inte avgöras i nuläget, men olika byggnadslämningar (kullersten, stengrund, golvnivå och brandlager) i de mindre schakt som upptogs längre österut och högre upp i sluttningen skulle kunna tolkas som ytterligare ett gårdsläge.

Ett metodiskt problem sammanhänger med själva utflyttningen av byns gårdar. I ett relativt stenfattigt område – något som stämmer väl in på Barnarpasjöns närområde – har man betraktat bra byggnadssten som en tillgång värd att frakta till ett nytt gårdsläge. Således kan man fråga sig vad som egentligen återstod av husgrunder, spisfundament och stenkällare inne på bytomten efter att enskiftet genomförts.

Den yta som vid utredningen kunnat avgränsas omfattar en utsträckning av ca 150 meter i öst-västlig riktning och 20-30 meter i nord-sydlig. I huvudsak motsvarar denna areal bytomtens bebyggda västra del, såsom den framträder på storskifteskartan från 1783. Bedömningen vilar dels på förekomst av identifierbara anläggningar och lager i sökschakten, dels på fyndfrekvens och kolinblandning i ploggång. En påtaglig skillnad i detta avseende kunde nämligen konstateras mellan vad som bedömdes vara forna gårdslägen, jämfört med ursprunglig åkermark.

I nära anslutning till bytomten, men tydligt avskilt från denna, påträffades två koncentrationer av tydliga anläggningar som grävts ner i alven. Inga spår av bevarade kulturlager kunde konstateras här. Båda dessa ytor var belägna högre upp i sydsluttningen ut mot Barnarpasjön - den ena norr om bytomten i ett framträdande terrassläge (se bilaga 2) den andra i ett krönläge längre åt nordöst (se

FIGUR 10. Schaktplan med anläggningar, det västra boplatsoområdet.

fig 10). Båda ytorna dominerades av stolphål, men innehöll också rännor/diken och andra nedgrävningar.

Inom båda ytorna snittades ett mindre antal anläggningar (stolphål) som bedömdes vara representativa för fornlämningen. Inom östra boplatssområdet visade det sig att bortodlingseffekten varit avsevärd uppe på backkrönet, medan bevaringsförhållandena inom den mindre utsatta västra ytan var mindre. Här grävdes bl a ett kraftigt stolphål (diameter 0,6 meter/djup 0,25 meter) som ursprungligen rymt en stolpe med en diameter på ca 0,4 meter. I fyllningen fanns ett tydligt inslag av bränd lera.

Det är högst sannolikt att båda dessa väl avgränsade ytor representerar gårdslägen från tiden innan bebyggelsen reglerats i och med inflyttningen till den historiskt kända Odensjö bytomt. I nuläget kan inte mycket sägas om dateringen av dessa lämningar, men från bytomtsundersökningar runt om i Sydskandinavien finns goda belägg för hur framförallt den yngre järnålderns bosättningar varit lokaliserade direkt intill senare gårdstomter (se t ex Wennerlund 2003).

Å andra sidan utgör förekomsten av stolphålskoncentrationer inte nödvändigtvis ett belägg för en förhistorisk datering av en bebyggelse, eftersom det vid flera tillfällen visat sig att stolpburna huskonstruktioner kan ha utnyttjats oväntat långt fram i tiden (se Löfgren 1994, Söderberg 1997). Dessutom kan givetvis huslämningar av typen stengrunder eller lergolv ha odlats sönder även i dessa områden som får betecknas som ännu mer utsatta för erosion än det egentliga byläget. Man kan således inte utesluta att de båda fornlämningsytor som angränsar till den från kartmaterialet kända bytomten i Odensjö skulle kunna hysa medeltida eller rent av tidigmoderna lämningar.

För Odensjöns vidkommande blir det således högst intressant att konstatera hur ett äldre skedes bebyggelse varit disponerad, vilka byggnadstekniker som utnyttjats, vilka dateringsramar den existerat inom och när en eventuell omreglering sker. Svaren på dessa frågeställningar bör sedan sättas i relation till de upplysningar som står att hämta ur det skriftliga källmaterialet.

Lämningarnas status i dagsläget

Vid storskaliga bytomtsundersökningar genomförda i Mälardalen, Skåne och Danmark har bevaringsgraden varierat alltifrån meter-tjocka kulturlager med komplicerad stratigrafi och byggnadslämningar i flera nivåer till fullständigt utplöjda lokaler där enbart större nedgrävningar återstår (se t ex Söderberg 1994). Avgörande för tillståndet inom respektive fornlämningsområde är givetvis vilken markanvändning som varit rådande under den tid som förflutit sedan den forna bebyggelsen varaktigt övergivits. Bäst resultat har följaktligen uppnåtts på platser där undersökningsytan varit belägen inom en fortfarande fungerande bebyggelse eller ängs- och

<i>Fnr</i>	<i>Sakord</i>	<i>Material</i>	<i>Antal</i>	<i>Anl</i>	<i>Anmärkning</i>
1	Kamfragment	Ben	1	491	Dekorerad med 2 parallella streck
2	Bränt ben	Ben	1	491	
3	Avslag	Oid bergart	1		Sällfynd
4	Yngre rödgods	Keramik	6	3435	Fragment av fat, 16-1700-tal
5	Slagg	Järnslag	1	3499	
6	Tråd	Järn	1	3499	
7	Oidentifierat	Gjutjärn	1	3454	Rörfragment?
8	Slagg	Järnslag	1	3290	
9	Yngre rödgods	Keramik	2	3290	Glaserat
10	Yngre rödgods	Keramik	10	3210	Fat och krus, 3 från samma & hank
11	Yngre rödgods	Keramik	2	3210	Oglaserat
12	Tråd	Järn	5	3499	
13	Yngre rödgods	Keramik	1	3499	Spaltat
14	Stengods	Keramik	2	3320	
15	Yngre rödgods	Keramik	1	3320	
16	Slagg	Järnslag	1	3428	Bottenskålla
17	Slagg	Järnslag	2	3440	
18	Yngre rödgods	Keramik	7	3440	
19	Spik	Järn	1	3440	
20	Butelj	Glas	1	3440	
21	Flintgods	Keramik	1	3440	17-1800-tal
22	Tänder	Emalj	4	3286	

FIGUR 11. Fyndtabell.

betesmark i obruten hävd; sämst i fullåker med stora sammanhängande fält.

Odensjö bytomt får tyvärr sägas ligga närmast den sistnämnda kategorin. Alltsedan enskiftet genomfördes på 1820-talet har den tidigare tomtmarken ingått i stora åkerytor. Läget direkt intill allén med uppfarten till säteriet har sannolikt medfört att eventuella övermarken synliga byggnadslämningar rensats bort i ett tidigt skede, medan djupare belägna grunder utgjort odlingshinder som avlägsnats allteftersom man stött på dem. Här kan man notera all den sten som idag ligger i åkerkanten längs landsvägen. Förmodligen har dessa ursprungligen ingått i stengrunder och fundament inne på bytomten. Koncentrationerna av sten motsvarar också väl läget för de vid AU2 påträffade byggnadsresterna inne på bytomten.

Beträffande de båda östligaste gårdarna, Skattegården och Östergården, är situationen en annan. Här kom istället säteriets fågård och andra ekonomibyggnader att uppföras under tidigt 1800-tal. Även om den första generationen, den s k Nya ladugården, snarast verkar ha tangerat de båda äldre gårdslägena, har bebyggelse-lämningarna sannolikt i hög grad påverkats redan i detta skede.

Då säteriets ladugårdar skiftades ut valde man att överge det tidigare läget och istället bygga nya längor rakt över den yta som tidigare hyst Skattegården och Östergården. Eftersom området idag till stora delar är täckt av raseringsmassor från senaste ladu-

FIGUR 12. Grund till sentida ladugård, anl 3276.

gårdsbranden ansågs det utsiktslöst att företa provgrävningar i ett AU2-skede. Vid en fortsatt undersökning är det emellertid viktigt att detta område inte glöms bort, eftersom frågan om en eventuell huvudgårds placering i hög grad sammanhänger med detta dubbla gårdsläge. Dessutom behöver inte sentida bebyggelse nödvändigtvis medföra att äldre huslämningar utplånats. Tvärtom kan lager och konstruktioner ha förseglats och därigenom bevarats bättre än i omkringliggande åkermark. Filborna bytomt utanför Helsingborg utgör ett gott exempel på detta (Söderberg 1997). Om så är fallet även i Odensjö kan rent av dessa gårdslämningar visa sig vara av central betydelse för förståelsen av platsens historia!

I senare tid har bytomten utsatts för omfattande påverkan genom odling med stora maskiner (framför allt djupgående plöjning) som avlägsnat merparten av de kulturlager som rimligtvis avsatts inom gårdsytor. Dessutom har alla befintliga anläggningar, förutom rena nedgrävningar i alven, skadats i större eller mindre omfattning av denna markberedning. Resultatet syntes, förutom på själva bytomten, i form av de ställvis mycket tjocka kolluvier (upp till ca 1 meters tjocklek) som påträffades i sluttningar och i utjämnade naturliga svackor. Således kunde man inte lita på mikrotopografin i sökandet efter exakta gårdslägen och bevarade byggnadslämningar eftersom erosionen omformat landskapet i betydande grad. En försiktig gissning är att denna process i huvudsak inletts efter enskiftets genomförande 1824. Processen har fortsatt och accelererat efter andra världskriget i samband med ökad maskinstorlek.

Något som komplicerar tolkningen av byggnadslämningarna inom Odensjö före detta bytomt är frågan om landsvägen och dess relation till bebyggelsen. Idag löper vägsträckningen direkt på den tidigare strandbrinken, från tiden före sjösänkningen, medan tomtmarken ligger som ett smalt område norr om vägen. Vägen är numera breddad, asfalterad och tämligen djupt inskuren i de mindre moränkullar på vilka gårdarna varit belägna. Man bör därför överväga hur pass mycket ursprunglig tomtmark som kan ha gått förlorad på en vägomläggning i detta parti. Samtidigt kan man också ställa sig frågande till vägförloppet i dess nuvarande utformning – hur länge har landsvägen haft denna dragning? Sammanhänger detta med allén och gestaltningen av en mer ståndsmässig uppfart till Odensjö gård? En tidigare dragning skulle istället ha kunnat löpa genom bytomten och avdela en mangårdssida från fägårdarna. Om ekonomibyggnaderna legat i en rad längs bygatan skulle de anmärkningsvärt smala gårdstomterna kunna få sin förklaring. Möjligen kan fördjupade kart- och arkivstudier hjälpa till att belysa dessa frågor.

Sammanfattningsvis kan man säga att det snarast är förvånande att så pass mycket tolkningsbara lämningar överhuvudtaget överlevt 180 års odling. Vad som kan verka märkligt är emellertid två saker – dels den relativa avsaknaden av fynd i ploglagret, dels frånvaron

av nedgrävningar. Rimligtvis borde det finnas mer av latent spår efter människors verksamhet under åtskilliga generationer på platsen. Det faktum att golvlager och raseringsmassor kunde identifieras, om än i svårt skadat skick, antyder att ett fyndmaterial av viss omfattning borde ligga spritt i ploggången. Likaså är antalet nedgrävningar som påträffades förvånansvärt litet. Erfarenheter från andra undersökta bytomter (jfr t ex Tärnby på Amager (Svart Kristiansen 1999), Fosie utanför Malmö (Jönsson & Kockum 2004), Tuna på Ven (Löfgren 1994) samt Önnerup (Pettersson 1996) och Kyrkheddinge vid Lund (Sabo 1998 & 2001) visar på gårdsytor och framför allt ägo gränser där alven snarast perforerats av rännor, diken, stolphål och liknande.

Rimligtvis kommer antalet nedgrävningar att öka väsentligt vid en fortsatt undersökning där större ytor avbanas, men frågan kvarstår – varför finns inte fler spår av markarbeten samtida med byns existens tid? En alternativ tolkning kan vara att den situation som framträder på 1697 års karta inte avspeglar en äldre bebyggelsestruktur, utan istället härrör från en reorganisering av bebyggelsen i samband med säteriets inrättande under sent 1600-tal. Konsekvensen av en sådan tolkning blir självfallet att de närbelägna bebyggelse ytor som identifierats vid AU2 kommer än mer i fokus, samtidigt som det skriftliga källmaterialet kan förväntas innehålla viktig information från detta förhållandevis sena tidskede och därför bör ägnas en detaljerad genomgång.

Sammanfattning och potential

Jönköpings läns museum har utfört en arkeologisk utredning etapp 2 inom norra delen av Odensjö gård i Barnarps socken, Jönköpings kommun. Utredningen omfattar ett nästan 48 ha stort område som till största delen utgörs av åker- eller betesmark. Anledningen till utredningen är planer på att dels bygga ett nytt bostadsområde och dels anlägga en golfbana inom området.

I ett första skede söktes det efter stenåldersboplatser då tidigare fynd i området samt topografin indikerade att man skulle kunna förvänta sig att platsen utnyttjats under perioden. Endast ett avslag hittades vid rutsållning. Fyndet hittades i utredningsområdets sydvästra del.

Vid sökschaktgrävningen påträffades spridda anläggningar över stora delar av utredningsområdet, men den absoluta majoriteten återfanns i den södra halvan av området. Flertalet är av förhistorisk karaktär och de utgörs i första hand av härdar, stolphål och nedgrävningar. Förutom de två större koncentrationerna av boplatslämningar norr om bytomten (se nedan) så fördelar sig de flesta på höjderna kring Barnarpsjöns forna utflöde.

Utöver boplatslämningarna hittades vad som bedömts som två gravar vid schaktningen. Eftersom de ligger i åkermark syntes inga

former av gravmarkörer. Gravarnas nuvarande utseende tyder dock på att det rör sig om en skelettgrav och en brandgrav.

I samband med AU2 kom delar av den 1824 enskiftade och därefter varaktigt övergivna tomten till Odensjö by att inkluderas. Bebyggelsen låg vid 1600-talets slut orienterad längs landsvägen omedelbart norr om Barnarpasjöns strand och bestod då av två gårdsgropper. Sökschakten i september 2005 kom i huvudsak att beröra de tre västligaste gårdslägena, motsvarande Västergården, Lillgården och Ödegården.

Genomgående för de dokumenterade bebyggelselämningarna inom de forna gårdstomterna var den kraftiga påverkan som senare tidens mekaniserade jordbruk medfört. Alla lergolv, syllrader och raseringslager som påträffades i anslutning till dagens plogzon var fragmenterade, men fortfarande möjliga att identifiera. I tillägg fanns också bättre bevarade anläggningar som grävts ner i underliggande alv. Dessa var emellertid oväntat fåtaliga. Ett sparsamt, men karaktäristiskt fyndmaterial daterat till 1600–1800-tal tillvaratogs inom bytomten.

I nära anslutning till den kända bebyggelsen, men på högre belägen mark, påträffades minst två koncentrationer av stolphål, rännor och andra nedgrävningar. Dessa anläggningar representerar med stor sannolikhet en föregångare till den historiskt kända Odensjö by. Paralleller från byundersökningar i Sydskandinavien antyder att dateringar från yngre järnålder och/eller medeltid kan förväntas i denna typ av boplatslägen som tangerar eller angränsar till en reglerad bytomt.

Eftersom inga bytomter från medeltid/tidigmodern tid till dags dato har undersökts grundligt inom länet utgör Odensjö en mycket viktig jämförelselokal vid studier av såväl bybildningsprocessen som huvudgårdsetablering och landskapets reglering i regionen. Detta faktum understryks ytterligare av att ett äldre bosättningskikt direkt angränsar till de från kartmaterialet kända gårdslägena. I läns museets arkeologiska program påtalas även det bristfälliga kunskapsläget vad det gäller just medeltid på landsbygden (Cassel 2005, 57).

Trots att bebyggelselämningarna under senare år åsamkats svåra skador genom odling och åtföljande erosion, finns här en betydande potential under förutsättning att en väl genomtänkt undersökningsplan utarbetas och efterföljs. Det är emellertid av största betydelse att fortsatta undersökningar redan från början bedrivs som ett samverkansprojekt mellan aktörer med olika vetenskaplig inriktning. Just den höga graden av sentida markskador inom detta komplexa och flerskiktade fornlämningsområde gör det ännu mer väsentligt att de arkeologiska resultaten kan vägas mot ingående kartstudier, historiska källstudier, marknamnsanalys och paleobotaniska provserier för att bara nämna några exempel.

Vägledande i studien av en plats som Odensjö bör vara strävan efter en helhetssyn på landskapet och dess omvandling över tid ge-

nom mänsklig påverkan, snarare än att det enskilda arkeologiska objektet (t ex en bytomt eller ett gårdsläge) behandlas som ett isolat. Den specifika bebyggelsen och dess historia kan enbart förstås i relation till hela sitt resursområde, liksom till den omgivande regionen i stort och de processer som påverkat liv och utveckling i densamma. För att nå dithän krävs ett tvärvetenskapligt synsätt på de fortsatta undersökningarna redan från allra första början samt att detta tydligt uttrycks i undersökningsplaner och andra handlingar.

Åtgärdsförslag – skydd eller vidare undersökning

Ser man till fornlämningens karaktär och bevarandestatus i dagsläget är det självklart att det bästa vore att Odensjö forna bytomt skulle få ligga kvar i orört skick. I så fall bör det berörda området undantas ur exploateringsplanerna och ges en lämplig markanvändning – företrädesvis som bete eller grönyta. Vid en fortsatt odling kommer de redan nu svårt fragmenterade lager och anläggningar som återfinns i eller nära plogzonen att helt utplånas inom loppet av några få år. De nedgrävningar som ingår i komplexet kommer självfallet att ligga kvar, men blir å andra sidan svårare att tolka, eftersom de i hög grad mister sin kontext när andra delelement i fornlämningen försvinner.

Beträffande de stolphålsområden och eventuella gravar som påträffades i nära anslutning till bytomten bör det framhållas att det nordöstliga, som ligger i ett utpräglat krönläge, varit och fortfarande är utsatt för en hastig bortodling. Det åkerhak som följer gärdesgränsen omedelbart norr om denna fornlämningsyta uppmättes som mest till en höjd av ca 0,6 meter. Det kan på goda grunder förmodas att detta är ett synligt resultat av storskalig odling under

FIGUR 13. Resterna efter ett sönderplöjt kullerstensgolv inom bytomten, anl 3489. Foto från väster.

senare år. De stolphål som snittades visade sig följaktligen också vara grunda. Om än tydliga i plan återstod här bara 0,05 till 0,1 meter av anläggningarnas botten. Inom få år kommer merparten av dessa anläggningar att vara fullständigt bortodlade.

Om man beslutar sig för att fortsätta undersökningarna inom bytomten (FU, SU) är det av största vikt att i förhand planera ingreppet så att maximalt utbyte kan hämtas ur dess fragmentariska lämningar. Vägledande i arbetet bör följande frågeställningar vara:

- Vilken är relationen mellan en äldre, sannolikt oreglerad bosättning och den radby som möter oss i det äldre kartmaterialet?
- Hur såg denna äldre bebyggelse ut? Bestod den av en eller flera gårdar – med vilka dateringar? Handlar det om gårdar som existerat samtidigt, eller tillhörde de olika faser/tidsskeden?
- Om bebyggelsen har rötter tillbaks i yngre järnålder var finns i så fall dess gravplats?
- Kan de nypåträffade gravarna tillhöra en äldre fas av bosättningen? Eller ska man se deras placering som anpassad till en äldre vägsträckning?
- Ingick en tidig huvudgård i komplexet – var har den legat och vilken är dess datering? (Se t ex Riddersporre 2003 för en aktuell bild av forskningsläget).
- Finns det ett eller flera huvudgårdslägen i anslutning till Odensjö by?
- Vilka förändringar över tid kan eventuellt knytas till bildandet av säteriet? Kan man spåra förändringar i syfte att skapa en geometri i landskapet i linje med barockens ideal?
- Vad innebär kopplingen mellan Odensjö gård och de anläggningar som anlagts för Jönköpings faktoris räkning på säteriets marker (kniphammare, borrhruk och kvarn) – en tidig industrialisering av landsbygden som sker med starka kopplingar till Kronan.
- Är överhuvudtaget den bild av bebyggelsen som framträder på 1697 års karta representativ för ett äldre skede, eller är den att betrakta som ett resultat av nyligen genomförda regleringar i samband med säteribildningen? Var fanns i så fall byns gårdar i ett föregående skede?

- Hur många gårdslägen/tomter kan avgränsas i det arkeologiska materialet? Vi känner till tre enheter i den västra gårdsraden – men har (som det antagits) även Toragårdens föregångare ursprungligen legat här?
- Om Toragården tidigare haft sin plats i bytomten innan denna första gången kartlades 1697 – vilket Margareta Olsson förmodar i sin rapport (Olsson 2004, 7) och vilket påträffade byggnadslämningar också kan tyda på – när har den i så fall flyttats och varför? Vilken har dess ställning i byn varit? Har dess tomt frilagts i något speciellt syfte? Varför hamnar en gård som tidigare ingått i bygemenskapen utanför den samlade bebyggelsen i Odensjö by?
- Vad betyder förekomsten av en bebyggd gård med namnet Ödegården i bytomten? Denna fråga bör ses i ljuset av den diskussion och forskning som tidigare berört begreppet ”öde” och dess betydelse reellt och kameralt.
- Varför försvann Lillgården redan före storskiftet? Slogs den samman med någon av de andra gårdarna i byn, eller lades den ner permanent? Vilken ställning har den haft visavi de gårdsenheter som fortlevde?
- Hur skall man tolka det avskilda läget för Skattegården och Östergården? Har dessa båda gårdar ursprungligen utgjort en större enhet som delats upp? Kan detta vara platsen för en äldre sätesgård, i så fall med en påfallande manifest placering i landskapet?
- Hur har byns bebyggelse varit disponerad i förhållande till topografin, till själva Barnarpasjön, till landsvägen i dess dubbla funktion som bygata och regional samfärdsled?
- Vilka förändringar över tid kan spåras i odlingsmarkens disponering? Hur gammal är t ex indelningen i tre gårdar? Går det att finna uppgifter som illustrerar tegarnas fördelning och utseende i de olika gårdarna?
- Hur har man utnyttjat olika tillgängliga naturresurser som t ex vattenkraften i Barnarpasjöns utlopp?
- Vad säger de bevarade lämningarna inom bytomten om det lokala byggnadsskicket?
- Vad berättar fyndmaterialet om byns inre liv och externa kontaktmönster?

- Vad berättar fyndmaterialet om eventuella skillnader mellan byns olika enheter? Var gårdarna likställda eller fanns det skillnader i status? Om så är fallet – bestod olikheterna, eller skedde förändringar över tid?

Vid en fortsatt undersökning är det av största betydelse hur själva schaktningen utförs. Eftersom man har att göra med lämningar som är svårt fragmenterade gäller det att öppna tillräckligt stora ytor och sedan varsamt schakta i skikt. Endast så kan det bli möjligt att förstå och knyta samman bebyggelseresterna. Dessutom bör naturvetenskaplig provtagning prioriteras högt; detta för att kunna komplettera en sannolikt ofullständig arkeologisk bild med odlingshistoria och markanvändning. Provtagning i lager och djupare anläggningar som t ex brunnar kan kompletteras med prover ur torvbildningar/lager i själva Barnarpasjön eller i dess forna utlopp, samt möjligen från de överplöjda våtmarker som legat norr om bytomten. Det är också i högsta grad befogat att försöka lokalisera de områden inom bytomten som kan tänkas hysa en ostörd kulturlagersekvens från bebyggelsens funktionstid, t ex i gränzonen mellan åker och landsväg, mellan träden i allén. Under lyckliga omständigheter skulle här kunna finnas spår efter äldre indelningar och lager lämpliga för provtagning.

En metod som kan komma att bli av stor betydelse om undersökningarna vidareförs är en konsekvent genomförd metalledetektering. Inte minst i dateringshänseende är det viktigt att eftersöka metallföremål, eftersom erfarenheterna från Huseby visar att man inte kan förvänta sig något mer omfattande keramikmaterial före 1600-tal (jfr fyndtabeller; Wennerlund 2004).

För att överhuvudtaget kunna närma sig livet i det forna Odensjö måste man försöka se till de större sammanhang och förhållanden som satt ramarna för byn och dess invånares tillvaro. De tekniska och administrativa avgränsningar som idag definierar såväl själva fornlämningen som det ingrepp som eventuellt tillåts i densamma, kan i detta avseende innebära ett problem. I några tillfällen kan det därför vara motiverat med småskaliga ingrepp även utanför det nu aktuella exploateringsområdet. Så kan t ex stickprov i möjliga lägen klargöra om en medeltida huvudgård funnits och eventuellt också flyttats runt i byns närhet. Likaså kan det anses lämpligt med begränsade schaktningar i den forna strandkanten för att eftersöka eventuella utkastlager med bevarade fynd, speciellt då av organiskt material. Detta för att utröna om sjön medvetet nyttjats som depositionsplats, eftersom fyndmaterialet inne på bytomten framstår som så begränsat.

Ett annat objekt i detta sammanhang utgörs av sjöns forna utlopp innan sjösänkningen. Har vattendraget utnyttjats som kraftkälla av innevånarna. Finns det t ex några tecken på kvarndrift eller dämmen i anslutning till åfåran? Och hur har passagen över våtmarken/ån

varit ordnad i äldre tider? Finns det bevarade lämningar efter någon bro eller vadställe? I ett idealtillfälle skull man här kunna påträffa trä som lämpar sig för dendrokronologisk datering.

Vidare rekommenderas en omlandsstudie för att sätta in den berörda bebyggelsen i sitt större landskapsmässiga sammanhang och en förnyad genomgång av det äldre kartmaterialet från Odensjö och angränsande byar. Likaså är det av stor vikt att det äldre namnmaterialet från området kan analyseras och infogas i studien (se Pettersson 2001). Överhuvudtaget är det väsentligt att söka mer upplysningar om byns äldre historia ur skriftligt källmaterial. För att rätt kunna tolka byns utveckling genom seklerna och se vilka krafter som styrt denna process, krävs en ingående analys av skriftliga källor. Inte minst det påfallande höga frälseägandet inom Odensjö är värt en närmare granskning. Vilka grupperingar (släkter, privatpersoner) har ägt mark i byn och hur har de kommit i besittning av dessa gårdar? Hur kan detta markinnehav relateras till frågan om en äldre huvudgård? Vilken var relationen mellan Odensjö och kyrkbyn Barnarp?

I ett senare skede är det viktigt att belysa hur bosättningen påverkats av säteribildningen. Kan man spåra influenser från rådande stilideal i hur bebyggelsen har disponerats? Kan man rent av ana hur regleringar och förändringar påverkat godsets underlydande gårdar? Som ett exempel – hur har man utnyttjat relationen mellan säteriets uppfartsväg (landsvägen som blir till en allé) och bondgårdarna? Har man medvetet skapat en manifestering av makten över landskapet, tydlig för alla besökare och resenärer?

Den ombildningsprocess av frälsegårdsmiljöer som sker på den svenska landsbygden under 1600-talet kan därmed på ett pedagogiskt sätt illustreras av utvecklingen i Odensjö. En konsekvent genomförd kombination av arkeologiska undersökningar och en kulturgeografisk analys skulle i detta sammanhang kunna fördjupa förståelsen för denna typ av miljöer i fråga om ursprung, historiskt sammanhang och dess fortsatta roll i landskapet.

Att kunskapspotentialen i området är stor för flera olika tidsperioder råder det ingen tvekan om. Undersökningar av de olika objekten skulle med största sannolikhet ge oss svar på flera av de frågor vi föreslagit i texten. Läns museets roll är i första hand att arbeta för bevarandet av lämningar som de i Odensjö. Men då vissa av lämningarna riskerar att ytterligare förstöras, även om de inte direkt berörs av förestående exploatering, så kan undersökningar vara att föredra framför bevarande i vissa fall. Länsstyrelsen beslutar om ytterligare åtgärder.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens tillstånd: 431-4533-05
 Jönköpings läns museums dnr: 159/05
 Beställare: Ingemar Wareborn
 Fält- och rapportansvarig: Jan Borg
 Fältpersonal: Jan Borg, Susanne Nilsson &
 Claes B Pettersson
 Teknisk inmätning: Jan Borg
 Fältarbets tid: 05-08-29-05-09-13
 Län: Jönköpings län
 Kommun: Jönköpings kommun
 Socken: Barnarp socken
 Fastighetsbeteckning: Odensjö 7:7
 Belägenhet: Ekonomiska kartan 7E 0a
 Koordinater: x 6400305 y1403000
 Undersökningsyta: 48 ha
 Fornlämningsnummer: 48
 Fornlämningstyp: Boplatslämningar, gravar och
 bytomt
 Fynd nr: 1-22
 Tidigare undersökningar: dnr 059/04

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Referenser

Tryckta källor

- Andersson, S., Rex Svensson, K. & Wigfors, J. 1978. Sorteringsschema för flinta. Särtryck ur: *Fynd rapporter 1978*. Rapporter över Göteborgs Arkeologiska Musei undersökningar. 216–252. Göteborg.
- Berglund, B. 1996. *Tabergs bergslag – en sammanställning över de bergshistoriska lämningarna i Barnarps, Byarums, Ljungarums, Månsarps och Sandersyds socknar*. Jernkontorets Bergshistoriska utskott, Serie H 103.
- Borg, J. 2004. *Barnarp 3:1. Sökschaktsgrävning inför byggande av nytt bostadsområde*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2004:14. Jönköping.
- Cassel, K (red) 2005. *Arkeologiskt program för Jönköpings läns museum*. Kristianstad.
- Engman, F. 1998. *Utvidgning av bergtäkt inom fastigheten 2:1*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 1998:4. Jönköping.
- Engman, F. 1999. *Kartering av fossil åkermark samt sökschaktsgrävning – utvidgning av bergtäkt inom fastigheten Källarp 2:1*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 1999:01. Jönköping.
- Engman, F. 2000a. *Ikea. Ny distributionscentral inom fastigheten Flahult 21:1, Torsviks industriområde*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 2000:1. Jönköping.
- Engman, F. 2000b. *Utvidgning av matjordshantering. Inom fastigheten Källarp 2:1, fornlämning 150*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2000:02. Jönköping.
- Engman, F. 2000c. *Arkeologisk förundersökning av fossil åkermark (fornlämning 149) och järnframställningsplats (fornlämning 149:5) i samband med utvidgning av bergtäkt, Källarp 2:1*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 2000:47. Jönköping.
- Engman, F. 2003. *Tabergs bergslag. Medeltida odling och äldre järnframställning inom fastigheten Källarp i Barnarps socken. Tabergs bergslags hembygdsförening*. Jönköping.
- Engman, F. och Gustafsson, J. 2000. *Utmarksnäringar och stolphål. Sökschaktsgrävning i samband med utvidgning av Torsviks industriområde*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 2000:16. Jönköping.
- Eriksson, M. 2003. *Järnframställningsplats i Källarp. Arkeologisk slutundersökning av fossil åkermark, röjningsrösen och järnframställningsugn i samband med utvidgning av bergtäkt och matjordslager*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 2003:25. Jönköping.
- Gustafsson, J. 2001. *Arkeologisk för- och slutundersökning av del av grav- och boplatsoområde inom fastigheten Kråkebo 1:6*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport under utarbetande. Jönköping.
- Haltiner Nordström, S. 2001. *En järnframställningsugn – inför VA-ledning Torsvik–Taberg, intill fornlämning 92*. Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2001:27. Jönköping.
- Hylén, H. 2005. *Slå ett slag för arkeologin. Arkeologisk utredning, etapp 1*,

- inför planerad bostadsbebyggelse och golfbana inom fastigheten Odensjö 7:7.* Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2005:05. Jönköping.
- Häggström, L. 2002. *Svart kol–vitt guld. Arkeologisk utredning inför planerad exploatering på Flahult 21:1 mfl, Torsvik, Barnarps och Sandseröds socknar i Jönköpings kommun.* Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 2002:11. Jönköping.
- Jansson, K. 1994. *En förhistorisk ugn i Hyltena. Arkeologiska förundersökningar inför planerad industriväg inom fastigheterna Kråkebo 1:6, Hyltena 1:11 och 1:22.* Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 1994:11. Jönköping.
- Jönsson, L. & Kockum, J. 2004. *Öresundsförbindelsen. Fosie by 10: rapport över arkeologisk slutundersökning.* Malmö.
- Löfgren, A. 1994. *Tuna by på Ven. Arkeologi i Sverige* Nr 3. RAÄ. Stockholm.
- Nordman, A-M. 1999. *Södra Torsvik. Fornlämningarna 28 och 29, Barnarps–Kråkebo 1:6, Hyltena 1:21.* Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 1999:28. Jönköping.
- Nordström, M. 1995. *Planerad ny industrimark inom Torsviks industriområde.* Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 1995:10. Jönköping.
- Olsson, M. 2004. *Odensjö gård – inför planerad bostadsbebyggelse och golfbana.* Jönköpings läns museum, byggnadsvårdsrapport 2004:12. Jönköping.
- Pettersson, C. B. 1996. Önnerup. I Räf, E. (red.). *Skåne på längden : sydgasundersökningarna 1983–1985.* UV Syd Rapport 1996:58. Lund.
- Pettersson, C. B. 2001. Byarna längs ån. En landskapsanalys av bebyggelse och mark i Kyrkheddinge socken. I Schmidt Sabo K. (red) *Vem behöver en by? : Kyrkheddinge, struktur och strategi under tusen år.* RAÄ Skrifter 52. Lund.
- Riddersporre, M. 2003. Large farms and ordinary villages : perspectives on Uppåkra. I Larsson, L & Hårdh, B. (red.) *Centrality - regionality : the social structure of southern Sweden during the Iron Age.* Uppåkrastudier 7. Lund.
- Schmidt Sabo, K. 1998. *Kyrkheddinge bytomt : särskild arkeologisk undersökning 1995 : UV Syd Rapport 1998:5.* Lund.
- Schmidt Sabo, K. 2001. *Vem behöver en by? : Kyrkheddinge, struktur och strategi under tusen år.* RAÄ Skrifter 52. Stockholm.
- Skanser, L. 2003. *Förundersökning i Flahult. Arkeologisk förundersökning inför planerad exploatering inom fastigheten 21:1.* Jönköpings läns museum rapport 2003:3. Jönköping.
- Svart Kristiansen, M. 1999. *En middelalderlig gård i Tärnby.* Aarhus.
- Söderberg, B. 1994. Bytomtsarkeologi i Skåne. *Arkeologi i Sverige* Nr 3. RAÄ: Stockholm.
- Söderberg, B. 1997. Gårdens utveckling i Filborna ca. 1000 – 1800. Traditionellt byggnadsskick i skånsk risbygd. Karsten, P. (red.) *Carpe Scaniam.* RAÄ Skrifter 22. Lund.

- Vestbö, Aa. 1994. *Arkeologisk utredning av ny industriväg samt upplägningsplats för schaktmassor på fastigheten Hyltena*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 1994:8. Jönköping.
- Vestbö, Aa. 1992. *Nya E4, sträckan Krängsberg–Hyltena, Barnarps och Byarums socknar, Jönköpings och Vaggeryds kommuner*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 1992:11. Jönköping.
- Wennerlund, J. 2003. *Huseby. Huseby medeltida bytomt och dess föregångare från yngre järnålder*. Arkeologisk förundersökning. Smålands museum rapport 2003:61. Växjö.
- Ytterberg, N. 2002. *Röjningsrösen och terrassering på Torsviks industriområde. Inför matjordshantering på Källarp 2:1*. Jönköpings läns museum arkeologisk rapport 2002:30. Jönköping.

Otryckta källor

- Jansson, K. Lagerås, P & Nordström, M. 1995. Preliminär rapport över undersökningarna vid Lusse rör, Hyltena i Banarp socken 1993. Jönköpings läns museum.
- Nordström, M. Rapportmanus, d nr 115/03. Jönköpings läns museum.
- Ramm, A. 1883. Antikvariska resor i Tveta härad sommaren 1883. Handskrift i ATA.
- Wennerberg, R. Rapportmanus, d nr 214/05. Jönköpings läns museum.

Arkiv

- ATA. Antikvariskt-topografiskt arkiv. Stockholm.
- Jönköpings läns museums arkiv. Jönköping.
- Lantmäteriets arkiv. Gävle.
- Lantmäteriets arkiv. Jönköping.

Kartunderlag

- Enskifteskarta över Odensjö*. 1822. Akt nr E10-20:7. Upprättad av J. Alvin.
- Rågångskarta över Odensjö by och angränsande byar*. 1697. Akt nr E10-20:1. Upprättad av J. Petersson Duker.
- SGU 1989a. *Berggrunden i Jönköpings län*. Sveriges geologiska undersökningar. SGU Ser Ah nr 11 Specialkarta. Skala 1:250 000.
- SGU 1989b. *Karta över känslighet för infiltration och föroreningar i Jönköpings län*. Sveriges geologiska undersökningar. SGU Ser Ah nr 11 Specialkarta. Skala 1:250 000.
- Storskifteskarta över Odensjö by*. 1783. Akt nr E10-20:3. Upprättad av S. Segerdahl.

Figurförteckning

Figur 1. Utdrag ur digitala fastighetskartan med utredningsområdet.

Figur 2. Flygfoto över utredningsområdet innan arbetet påbörjades.

Figur 3. Schaktplan.

Figur 4. Del av området som plöjdes.

Figur 5. Den äldre markhorisonten.

Figur 6. De större stenar som kan antyda läget för ett äldre vadvägg.

Figur 7. Den troliga skelettgraven, anl 499.

Figur 8. Bild över området med bytomten.

Figur 9. De anläggningar som tolkats som ugnar, anl 3450.

Figur 10. Schaktplan med anläggningar, det västra boplatsoområdet

Figur 11. Fyndtabell.

Figur 12. Grund till någon av de senare tiders ladugårdar, anl 3276.

Figur 13. Resterna efter ett kullerstensgolv inom bytomten, anl 3489.

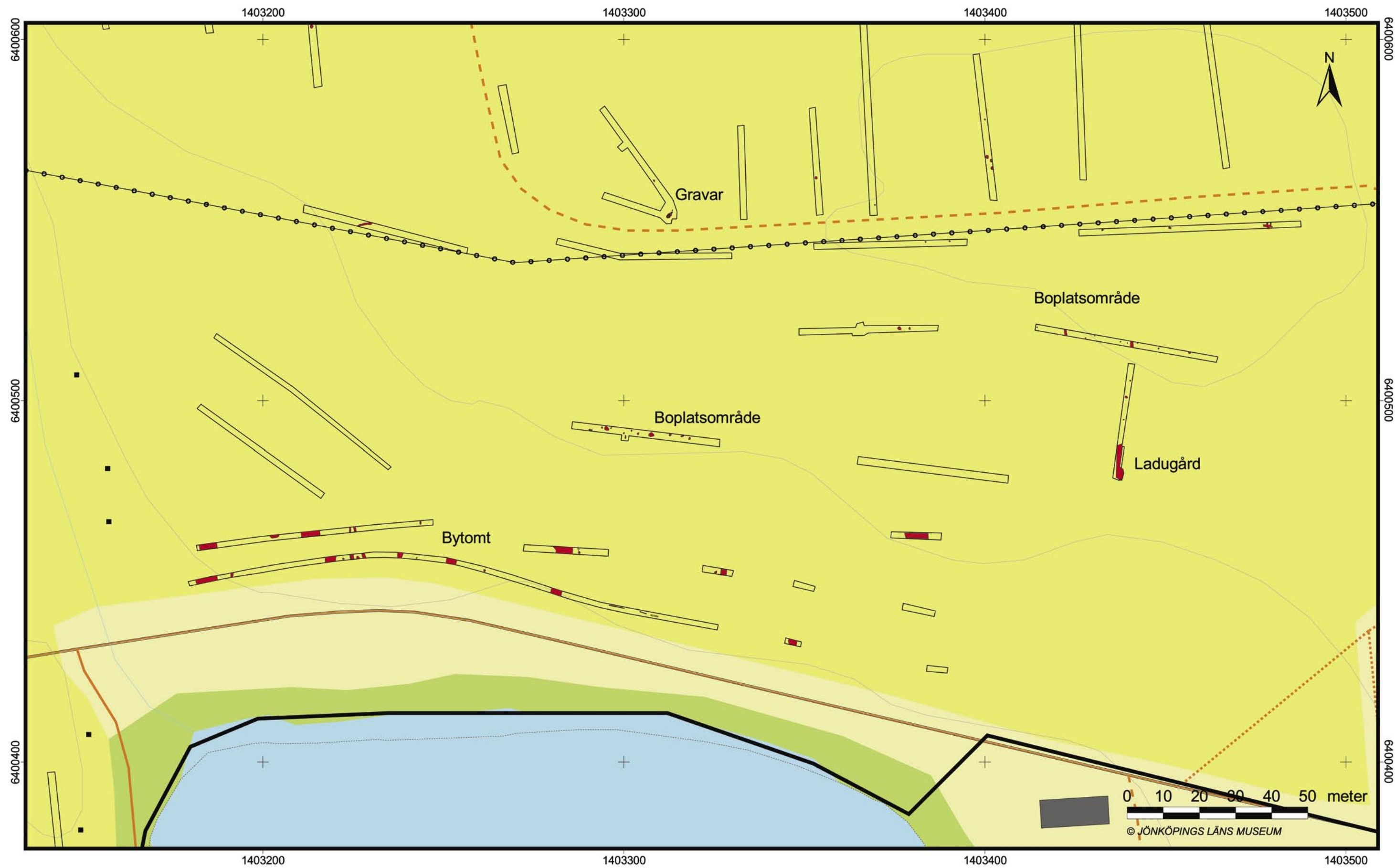
Anl nr	Typ	Storlek	Form i ytan	Område	Fynd nr	Anmärkning	X-koord	Y-koord
425	Härd	1,0x?	-	Östra boplatsoområdet			6400564,5	1403402,1
431	Härd	0,8x?	-	Östra boplatsoområdet			6400566,3	1403401,9
436	Härdbotten	1,1x0,8	Oval	Östra boplatsoområdet		Endast sotfläck och skörbränd sten	6400567,6	1403400,7
442	Stolphål	0,4x0,35	Rund	Östra boplatsoområdet		Stenskott	6400577,8	1403400,1
448	Stolphål	0,35x0,3	Rund	Östra boplatsoområdet		Undersökt	6400554,4	1403369,5
462	Härdbotten	0,7x0,7	Rund	Östra boplatsoområdet		Sotfläck	6400561,7	1403353,3
491	Grav	0,65x0,4	Oval		1 & 2	Brandgrav	6400560,9	1403308,4
499	Grav	2x0,9	Oval			Ev skelettgrav	6400551,3	1403312,6
514	Sten	0,3x0,2	Oval			Del av grav, Anl 499	6400550,8	1403312,2
520	Sten	0,1x0,1	Oregelbunden			Del av grav, Anl 499	6400551,0	1403312,0
524	Sten	0,3x0,1	Rektangulär			Del av grav, Anl 499	6400551,3	1403312,1
528	Sten	0,1x0,05	Triangulär			Del av grav, Anl 499	6400551,3	1403312,3
531	Sten	0,15x0,15	Oregelbunden			Del av grav, Anl 499	6400551,4	1403312,4
536	Sten	0,3x0,3	Triangulär			Del av grav, Anl 499	6400551,3	1403312,6
540	Sten	0,2x0,1	Rektangulär			Del av grav, Anl 499	6400550,9	1403312,7
544	Sten	0,15x0,1	Triangulär			Del av grav, Anl 499	6400551,3	1403312,8
547	Sten	0,1x0,1	Oregelbunden			Del av grav, Anl 499	6400551,3	1403312,8
551	Sten	0,1x0,1	Kvadratisk			Del av grav, Anl 499	6400551,3	1403313,1
555	Sten	0,25x0,2	Oregelbunden			Del av grav, Anl 499	6400551,5	1403312,8
560	Sten	0,3x0,15	Oregelbunden			Del av grav, Anl 499	6400551,5	1403312,6
566	Sten	0,15x0,1	Rektangulär			Del av grav, Anl 499	6400551,9	1403313,0
570	Sten	0,4x0,15	Oregelbunden			Del av grav, Anl 499	6400552,1	1403313,4
576	Sten	0,5x0,15	Oregelbunden			Del av grav, Anl 499	6400552,2	1403313,5
581	Sten	0,1x0,1	Kvadratisk			Del av grav, Anl 499	6400552,2	1403313,3
585	Sten	0,15x0,1	Triangulär			Del av grav, Anl 499	6400552,5	1403313,4
589	Sten	0,2x0,1	Rektangulär			Del av grav, Anl 499	6400553,5	1403331,0
593	Härd	1,7x1,5	Oregelbunden	V om sjöns utflöde			6400391,5	1403062,5
600	Härd	0,5x0,5	Rund	V om sjöns utflöde			6400389,3	1403007,3
606	Nedgrävning	1,3x0,4	Avlång	V om sjöns utflöde			6400371,1	1403010,4
614	Härd	0,7x0,7	Rund	V om sjöns utflöde			6400465,1	1402997,8
621	Stolphål	0,3x0,3	Rund	V om sjöns utflöde		Undersökt	6400502,0	1403965,3
627	Härd	0,4x0,4	Rund	V om sjöns utflöde			6400573,8	1402959,8
633	Härd	1,1x1,1	Rund	V om sjöns utflöde			6400571,0	1402959,9

Anl nr	Typ	Storlek	Form i ytan	Område	Fynd nr	Anmärkning	X-koord	Y-koord
640	Stolphål	0,3x0,25	Oval	V om sjöns utflöde		Undersökt	6400514,7	1403027,0
645	Stolphål	0,3x0,25	Oval	V om sjöns utflöde		Undersökt	6400514,8	1403027,3
651	Nedgrävning	0,5x0,4	Oval	V om sjöns utflöde			6400500,6	1403044,1
657	Härd	0,8x0,8	Rund	V om sjöns utflöde			6400498,7	1403044,9
671	Sten	0,5x0,25	Oregelbunden	V om sjöns utflöde		Del av oidentifierad anläggning	6400524,0	1403007,9
676	Sten	0,4x0,4	Oregelbunden	V om sjöns utflöde		Del av oidentifierad anläggning	6400523,9	1403008,2
682	Sten	0,6x0,5	Oregelbunden	V om sjöns utflöde		Del av oidentifierad anläggning	6400523,3	1403009,1
688	Sten	0,5x0,4	Rektangulär	V om sjöns utflöde		Del av oidentifierad anläggning	6400522,6	1403009,1
694	Sten	0,35x0,25	Oval	V om sjöns utflöde		Del av oidentifierad anläggning	6400522,4	1403009,7
700	Sten	0,35x0,25	Oregelbunden	V om sjöns utflöde		Del av oidentifierad anläggning	6400521,8	1403009,7
705	Sten	0,55x0,35	Oregelbunden	V om sjöns utflöde		Del av oidentifierad anläggning	6400521,2	1403010,1
711	Sten	0,6x0,6	Kvadratisk	V om sjöns utflöde		Del av oidentifierad anläggning	6400520,4	1403010,8
717	Sten	0,55x0,4	Oregelbunden	V om sjöns utflöde		Del av oidentifierad anläggning	6400519,5	1403011,4
723	Sten	0,45x0,45	Oregelbunden	V om sjöns utflöde		Del av oidentifierad anläggning	6400518,8	1403012,1
728	Sten	1,6x1,5	Oregelbunden	V om sjöns utflöde		Del av oidentifierad anläggning	6400525,8	1403099,3
735	Härdbotten	0,7x0,7	Rund	V om sjöns utflöde			6400447,6	1403031,6
1038	Stolphål	0,45x0,35	Rund	Västra boplatssområdet		Undersökt	6400491,0	1403300,0
1044	Stolphål	0,4x0,35	Rund	Västra boplatssområdet		Undersökt	6400491,7	1403302,2
1082	Härdbotten	1,1x0,9	Oval	Ö om sjöns utflöde			6400603,7	1403213,5
1090	Härdbotten	1,2x0,8	Oval	Ö om sjöns utflöde			6400611,5	1403212,5
2008	Härd	0,7x0,5	Oval	Ö om sjöns utflöde			6400656,1	1403175,8
2015	Härdbotten	0,7x0,6	Oval	Ö om sjöns utflöde			6400656,4	1403182,6
2034	Nedgrävning	0,6x0,4	Oval	Centralt i U-området			6400807,7	1403150,1
2060	Härd	0,9x0,8	Oregelbunden	Ö om sjöns utflöde			6400666,6	1403145,1
2070	Härd	0,6x0,6	Rund	Centralt i U-området			6400816,5	1403101,6
2223	Härd	0,5x0,5	Rund	Centralt i U-området			6401148,2	1403248,4
2239	Nedgrävning	0,7x0,55	Oval	Centralt i U-området			6400164,3	1403272,9
2253	Härdbotten	0,6x0,6	Rund	Centralt i U-området			6400723,0	1403351,6
2258	Stolphål	0,3x0,3	Rund	Centralt i U-området		Stenskott	6400725,6	1403359,1
2263	Härdbotten	0,3x0,3	Rund	Centralt i U-området		Endast sotfläck	6400728,0	1403365,4
2281	Stolphål	0,3x0,25	Rund	Centralt i U-området		Stenskott	6400698,7	1403463,4
2286	Stolphål	0,3x0,2	Oval	Centralt i U-området		Stenskott	6400699,1	1403463,3
2358	Nedgrävning	0,5x0,45	Rund	Centralt i U-området			6400811,6	1403369,1

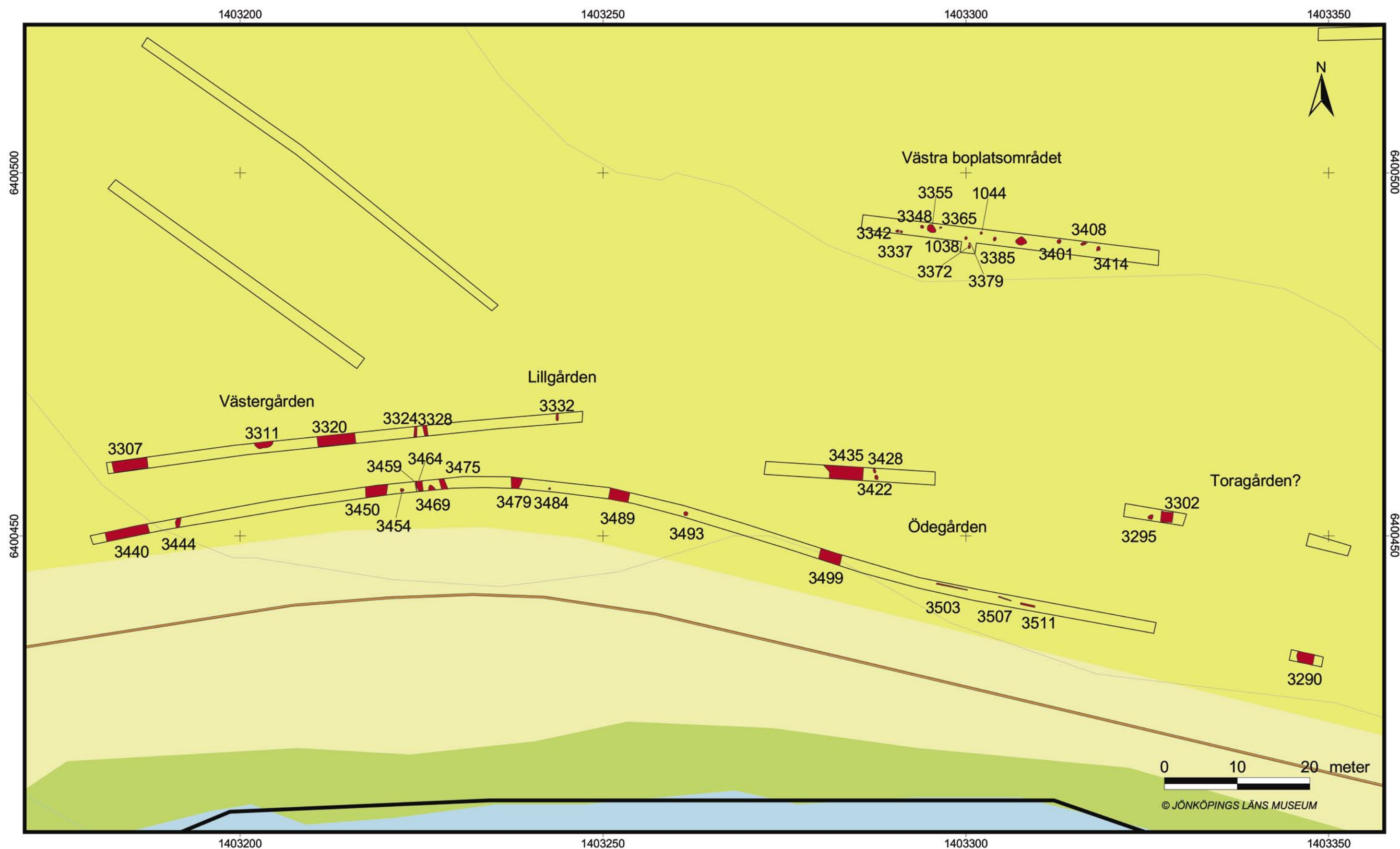
Anl nr	Typ	Storlek	Form i ytan	Område	Fynd nr	Anmärkning	X-koord	Y-koord
2367	Stolphål	0,45x0,4	Rund	Centralt i U-området			6400791,9	1403322,1
2393	Nedgrävning	0,7x0,7	Rund	Centralt i U-området			6400801,0	1403269,7
2400	Stolphål	0,3x0,3	Rund	Centralt i U-området			6400803,0	1403275,5
2406	Nedgrävning	0,85x?	-	Centralt i U-området			6400805,6	1403280,9
3004	Nedgrävning	0,6x?	-	Centralt i U-området			6400195,5	1403386,9
3025	Härd	0,9x0,6	Oval	Centralt i U-området			6401049,6	1403397,3
3033	Härd	0,4x0,3	Oval					
3079	Sten	1,6x1,15	Rund	Centralt i U-området		Stendump	6400733,7	1403272,8
3086	Sten	?x?	Oregelbunden	Centralt i U-området		Stendump	6400775,8	1403272,6
3099	Sten	1,3x1,0	-	Centralt i U-området		Stendump	6400803,4	1403279,9
3112	Ränna	0,5x?	-	Ö om sjöns utflöde			6400549,1	1403228,5
3127	Stolphål	0,45x0,3	Oval	Östra boplatsoområdet			6400543,9	1403383,5
3134	Härbotten	0,4x0,4	Rund	Östra boplatsoområdet		Skörbränd sten och bränd lera	6400544,2	1403390,3
3139	Härd	1,1x0,9	Oval	Östra boplatsoområdet			6400520,0	1403376,3
3147	Nedgrävning	0,7x0,3	Oval	Östra boplatsoområdet			6400519,9	1403379,5
3155	Trä	2,5x1,6	Oregelbunden			Tillhör troligtvis någon ladugård	6400548,6	1403478,6
3171	Stolphål	0,65x0,45	Oval	Östra boplatsoområdet		Stenskott	6400547,8	1403451,2
3179	Stolphål	0,55x0,45	Rund	Östra boplatsoområdet		Stenskott	6400547,4	1403432,7
3186	Stolphål	0,65x0,6	Rund	Östra boplatsoområdet		Stenskott	6400513,3	1403456,8
3192	Stolphål	0,4x0,3	Oval	Östra boplatsoområdet		Stenskott	6400514,5	1403448,2
3199	Stolphål	0,25x0,2	Rund	Östra boplatsoområdet			6400515,9	1403442,3
3205	Stolphål	0,15x0,15	Rund	Östra boplatsoområdet			6400516,1	1403442,5
3210	Ränna	0,75x	-	Östra boplatsoområdet	6 & 11		6400515,5	1403440,8
3215	Stolphål	0,3x0,25	Rund	Östra boplatsoområdet			6400515,9	1403439,6
3221	Stolphål	0,3x0,3	Rund	Östra boplatsoområdet			6400516,3	1403437,5
3227	Stolphål	0,3x0,2	Oval	Östra boplatsoområdet		Stenskott	6400518,0	1403430,5
3233	Stolphål	0,35x0,25	Oval	Östra boplatsoområdet			6400517,4	1403428,0
3247	Stolphål	0,3x0,25	Rund	Östra boplatsoområdet			6400520,3	1403414,5
3253	Stolphål	0,35x0,3	Rund	Östra boplatsoområdet			6400505,6	1403440,3
3260	Härd	0,7x0,6	Oval	Östra boplatsoområdet			6400500,9	1403439,3
3269	Nedgrävning	0,35x0,3	Rund	Östra boplatsoområdet			6400494,7	1403438,6
3276	Ladugårdsgrund	6,5x?	-				6400482,8	1403437,1
3286	Lager	2,4x?	-	Oklar tillhörighet	21	Lager med skörbränd sten	6400462,6	1403381,1

Anl nr	Typ	Storlek	Form i ytan	Område	Fynd nr	Anmärkning	X-koord	Y-koord
3290	Lager	5,5x?	-	Oklar tillhörighet	8 & 9	Skärvstensflak samt tunt kulturlager	6400433,2	1403346,9
3295	Syllsten	0,8x0,7	Oregelbunden	Bytomt			6400452,6	1403325,6
3302	Kullersten	1,6x?	-	Bytomt			6400452,5	1403327,6
3307	Utkastlager	4,9x?	-	Bytomt			6400459,9	1403184,9
3311	Nedgrävning	2,65x?	-	Bytomt			6400462,1	1403203,5
3320	Hålväg	5,25x?	-	Bytomt	14 & 15		6400463,2	1403213,2
3324	Ränna	0,6x?	-	Bytomt			6400464,4	1403224,2
3328	Ränna	0,8x?	-	Bytomt			6400464,5	1403225,6
3332	Syllsten	0,3x?	-	Bytomt			6400466,1	1403243,6
3337	Stolphål	0,4x0,35	Rund	Västra boplatsoområdet			6400491,8	1403291,1
3342	Stolphål	0,5x0,4	Oval	Västra boplatsoområdet		Stenskott	6400492,0	1403290,6
3348	Stolphål	0,5x0,4	Rund	Västra boplatsoområdet		Stenskott	6400492,5	1403293,9
3355	Sten	1,5x1,2	Oval	Västra boplatsoområdet			6400492,3	1403295,2
3365	Stolphål	0,4x0,2	Oval	Västra boplatsoområdet			6400492,4	1403296,5
3372	Stolphål	0,5x0,3	Oval	Västra boplatsoområdet			6400489,8	1403300,5
3379	Stolphål	0,3x0,2	Oval	Västra boplatsoområdet			6400490,3	1403300,5
3385	Härdbotten	0,6x0,4	Oval	Västra boplatsoområdet			6400490,8	1403303,9
3392	Sten	0,8x0,7	Oregelbunden	Västra boplatsoområdet			6400490,5	1403307,7
3401	Stolphål	0,6x0,55	Rund	Västra boplatsoområdet		Stenskott	6400490,5	1403312,8
3408	Nedgrävning	0,4x?0,1x?	-	Västra boplatsoområdet			6400490,3	1403316,2
3414	Härd	0,8x0,5	Oval	Västra boplatsoområdet			6400489,5	1403318,4
3422	Stenlyft	0,7x0,5	Oval	Bytomt		Ev plats för syllsten	6400458,0	1403287,7
3428	Stenlyft	0,6x0,3	Oregelbunden	Bytomt	16	Ev plats för syllsten	6400458,9	1403287,5
3435	Lager	10,0x?	-	Bytomt	4		6400458,7	1403283,5
3440	Utkastlager	6,0x?	-	Bytomt	16 - 21		6400450,5	1403154,7
3444	Terrasskant	0,7x?	-	Bytomt		Kanten uppbyggd av både trä och sten	6400451,8	1403191,5
3450	Ugnar	3,1x?	-	Bytomt		Konstruktion som tolkats som ugnar	6400456,2	1403218,8
3454	Stolphål	0,55x0,5	Rund	Bytomt	7	Stenskott	6400456,3	1403222,2
3459	Trä	0,15x?	Rektangulär	Bytomt			6400456,9	1403224,3
3464	Ränna	0,8x?	-	Bytomt			6400456,9	1403224,8
3469	Nedgrävning	0,2x?	-	Bytomt			6400456,6	1403226,5
3475	Ränna	0,6x?	-	Bytomt			6400457,1	1403228,0
3479	Kullersten	2,8x?	-	Bytomt			6400457,2	1403237,9

Anl nr	Typ	Storlek	Form i ytan	Område	Fynd nr	Anmärkning	X-koord	Y-koord
3484	Syllsten	0,4x?	Rund	Bytomt			6400456,5	1403242,7
3489	Kullersten	1,6x1,4	Rektangulär	Bytomt			6400455,4	1403252,2
3493	Stolphål	0,6x0,6	Rund	Bytomt		Stenskott	6400453,0	1403261,4
3499	Lergolv	3,1x?	-	Bytomt	5, 6, 12 & 13		6400447,1	1403281,2
3503	Trä	4,3x0,2	Rektangulär	Bytomt			6400443,0	1403298,0
3507	Trä	1,8x0,15	Rektangulär	Bytomt			6400441,3	1403305,4
3511	Trä	2,0x0,25	Rektangulär	Bytomt			6400440,5	1403308,5
3515	Härd	0,7x0,7	Rund	V om sjöns utflöde		Ev kokgrop	6400486,2	1403033,8

Översiktskarta över bytomten och de två boplatssområdena

Detalj karta över bytomten och östra boplatssområdet

Det planeras för att bostäder och en golfbana ska byggas norr om Barnarpsjön. Idag består det tilltänkta området av åker- och betesmark men denna utredning visade att bebyggelse tidigare funnits på platsen. Redan innan utredningen startade hade en by belagts i de äldre kartorna och resterna efter delar av byn hittades vid grävningen. Utöver byn så hittades även två områden med vad som bedömts som förhistoriska boplatslämningar och ett område med gravar. Utredningen visade också på hur mycket mikrotopografin i ett landskap kan förändras i och med jordbruk i större skala.

